

TUTKIMUSRAPORTTI

HELSINKI

Suomenlinna Iso Mustasaari, Susisaari ja Kustaanmiekka (toimijaopasteet)

Opastetaulujen paikkojen koekaivaus

8.-10.9.2015

AKDG 4607:26, 16 ja 36

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

PETRO PESONEN

Tiivistelmä

Suomenlinnan linnoituksen Iso Mustasaarella, Susisaarella ja Kustaanmiekalla tehtiin syksyllä 2015 koekai-
vauksia toimijaopasteiden tulevien opastaulujen kohdilla. Suomenlinnan hoitokunta tilasi arkeologisen val-
vonnan Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Yhteensä koekuoppia kaivettiin 16 kpl, joista kaksi
muodosti yhden suuremman koekuopan. Koekuoppien koko oli 1 x 1 m. Koekuopista viisi sijaitsee Iso Musta-
saarella, yhdeksän Susisaarella ja kaksi Kustaanmiekalla. Koekuoppia kaivettiin maksimissaan 60 cm:n syvyy-
delle.

Suurimmassa osassa koekuoppia maa oli hyvin sekoittunutta ja kahdessa kuopassa tuli kallio vastaan pian
pintamullan jälkeen. Löydöllistä 1700-1800 –luvun kulttuurikerrosta oli koekuopassa 1 (Iso Mustasaari, ra-
kennuksen C15 edusta), koekuopassa 11 (Susisaari, ruotsalaisaikainen pihapiiri rakennuksen B39 tuntu-
massa) ja koekuopassa 12 (Susisaari, Piperin puisto). Rakennuksiin liittyviä purkukerroksia tavattiin koe-
kuopassa 2 (Iso Mustasaari, ruotsalaisaikainen taitettu kurtiini), koekuopassa 8 (Susisaari, Tenalji Bruce) ja
koekuopassa 14 (Kuninkaanmiekka, Kontregardi Hoppe). Koekuopista löytyi erilaista 1700-1800 –luvun toi-
mintoihin liittyvää materiaalia, mm. liitupiipun varren katkelmia, punasavikeramiikkaa, fajanssia, lasia, luun
kappaleita, rautaesineitä ja venäläisaikainen luoti.

Kansikuvat: AKDG 4607:26,16 ja 36. 26) Koekuopan 9-10 sijainti, luotee-
seen, 16) Koekuoppaa 13 puhdistetaan Piperin puistossa, pohjoiseen ja
36) Koekuopan 17 sijainti, pohjoiseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Tutkimusalueiden sijaintikartta	3
1. Johdanto	4
2. Tutkimushistoria ja lähdeaineisto	5
3. Tutkimusmenetelmät	6
4. Havainnot ja historiallinen tausta.....	6
4.1 Koekuoppa 1.....	8
4.2 Koekuoppa 2.....	11
4.3 Koekuoppa 3.....	14
4.4 Koekuoppa 4.....	17
4.5 Koekuoppa 5.....	19
4.6 Koekuoppa 6.....	22
4.7 Koekuoppa 7.....	25
4.8 Koekuoppa 8.....	26
4.9 Koekuopat 9-10	28
4.10 Koekuoppa 11.....	31
4.11 Koekuoppa 12.....	34
4.12 Koekuoppa 13.....	37
4.13 Koekuoppa 14.....	38
4.14 Koekuoppa 15.....	41
4.15 Koekuoppa 17.....	43
5. Yhteenveto	45
Lähteet.....	46
Digitaalikuvaluettelo.....	47

Arkisto- ja rekisteritiedot

Iso Mustasaari, Susisaari ja Kustaanmiekka (toimijaopasteet)
Opastetaulujen paikkojen koekaivaus

Tutkimusluvan dnro: MV/115/05.04.01.02/2015
Tutkimuslaitos: Museovirasto/Arkeologiset kenttäpalvelut
Valvonnan johtaja: FL Petro Pesonen

Kunta: Helsinki
Alue: Suomenlinna
Muinaisjäännöskohde: Suomenlinna (1000025127)
Iso Mustasaari, Susisaari ja Kustaanmiekka (toimijaopasteet)

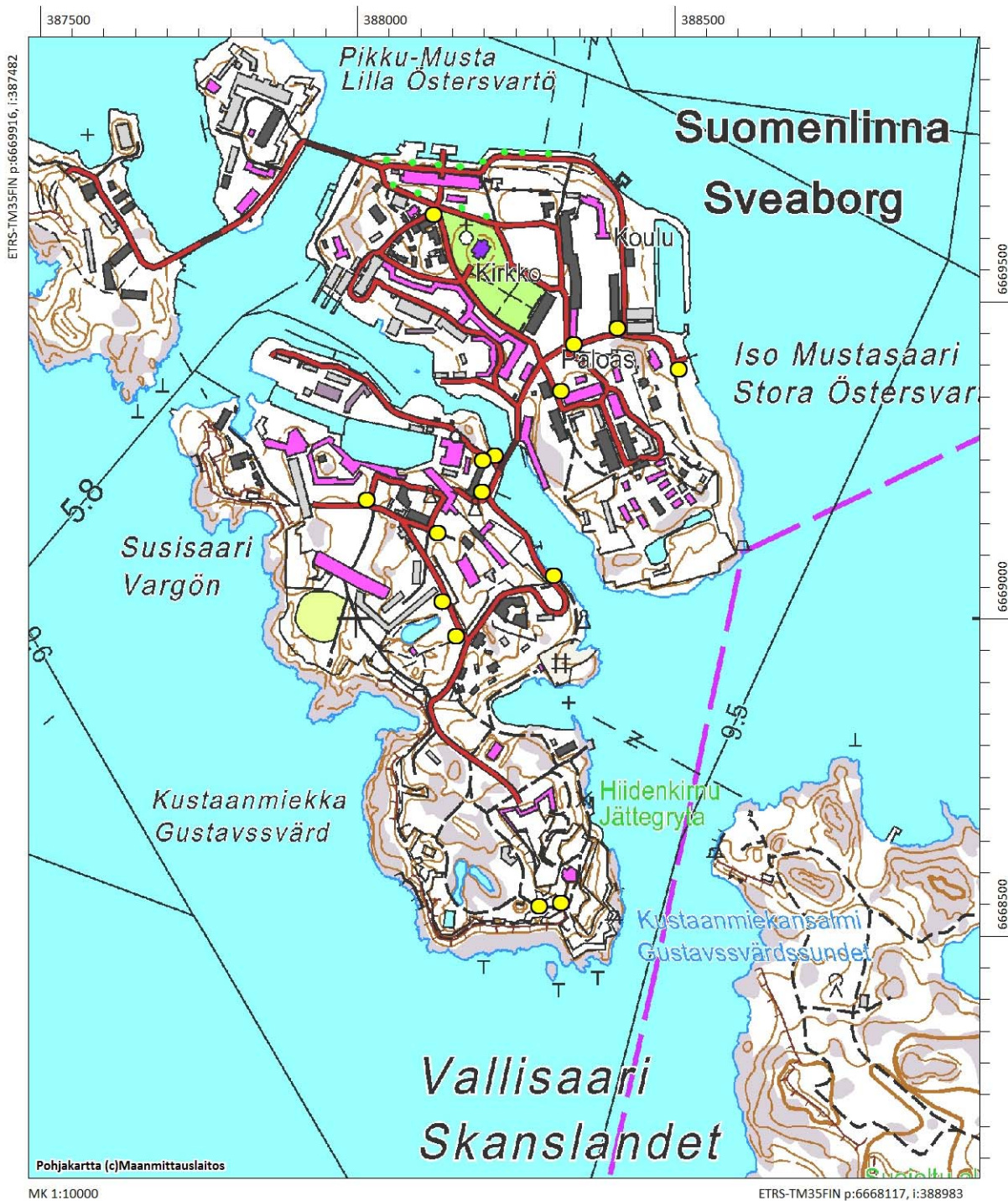
Kenttätyöaika: 8.-10.9.2015
Apulaistutkija: FM Johanna Seppä
Peruskartta: L4133 (TM35-lehtijako), 203406 (Yleislehtijako),
koordinaatit mj-rekisterissä P: 6669255, I: 388185 (ETRS-TM35FIN)

Tutkimusten rahoittaja: Suomenlinnan hoitokunta
Alkuperäinen raportti: Museoviraston arkisto, Helsinki
Kopio: Suomenlinnan hoitokunta, Helsingin kaupunginmuseo

Kaivauspinta-ala: 16 m²
Löydöt: -
Digitaalikuvat: AKDG 4607:1-46

Aikaisemmat tutkimukset: Vesa Laulumaa ja John Lagerstedt, Suomenlinnan kaupunkiarkeologisen selvityksen päivitys 2013
Suomenlinnassa on tehty runsaasti arkeologisia tarkastuksia ja valvontoja sekä maalla että veden alla Suomenlinnan edustalla

Tutkimusalueiden sijaintikartta

Koekuoppien sijainti Suomenlinnassa merkitty keltaisella ympyrällä. Mittakaava 1:10000.

1. Johdanto

Helsingin edustalla sijaitsevan pääasiassa 1700-luvulla rakennetun Suomenlinnan linnoituksen toimijaopastesuunnitelman tehtävänä on varmistaa Suomenlinnassa toimivien palveluntuottajien opasteiden yhtenäisyys ja linjata Suomenlinnan hoitokunnan yhteistyötä toimijoiden kanssa. Toimijaopastesuunnitelmassa esitetään toimijoiden käyttöön suunnitellut opaste-elementit ja opasteiden paikat saarilla.¹ Näistä 16 kpl edellytti perustusten kaivamista. Koska näillä alueilla saattaa sijaita ruotsalais- ja venäläiskauteen liittyvien rakennusten arkeologisia jäänteitä, oli kohdat Museoviraston lausunnon (dnro MV/82/05.04.01.02/2015) perusteella syytä tutkia arkeologisin menetelmin. Puitesopimuksen mukaisesti Suomenlinnan hoitokunta tilasi työn Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Opasteiden paikat sovittiin kaivettavaksi koekuoppina, joiden koon määritteli kunkin opasteen vaatiman perustuksen koko. Työn tavoitteena oli dokumentoida kaivutyössä mahdollisesti esiin tulevat rakenteet ja kulttuurikerrokset riittävällä tarkkuudella.

Arkeologinen koekaivaus toteutettiin kolmen päivän aikana, 8.-10.9.2015. Koekaivauksen vastuullisena arkeologina toimi allekirjoittanut ja apulaistutkijana oli FM Johanna Seppä. Koska koekuopat jätettiin auki myöhempää taulujen pystytystä varten, toimitti Erkki Jukarainen Suomenlinnan hoitokunnan puolesta puulavat kuoppien peitoksi. Sääolosuhteet olivat hyvät, aurinko paistoi ja oli lämmintä. Jälkityöt on tehty syksyllä ja talvella 2015-2016. Johanna Seppä on piirtänyt puhtaaksi kartat. Allekirjoittanut on puolestaan luetteloinut kuvat WebMuskettiin ja koostanut tutkimusraportin valmiiksi eri dokumenttien ja muistiinpanojen perusteella.

Helsingissä 14.1.2016

Petro Pesonen, FL

¹ Arkkitehtitoimisto Johannes Laiho: Suomenlinnan toimijaopastesuunnitelma 2015.

2. Tutkimushistoria ja lähdeaineisto

Suomenlinnan rakennuskantaa on selvitetty Museoviraston ja Suomenlinnan hoitokunnan 1997 julkaisemassa kirjassa *Suomenlinnan rakennusten historia*.²

Museoviraston rakennushistorian osaston apulaistutkija Ritva Veijola-Reipas teki 2008 arkistotutkimuksena Suomenlinnan arkeologisen selvityksen, jossa käytettiin lähteenä venäläisen insinöörikomennuskunnan karttamateriaaleja. Vuonna 2013 tutkimusta täydennettiin Ruotsin vallan aikaisen Kungliga krigsarkivetin Sveaborg-kokoelman piirustusten perusteella tehdyllä arkistoselvityksellä, jonka teki Museoviraston Arkeologisten kenttäpalveluiden tutkija John Lagerstedt. Samalla Suomenlinnan alueella tehtiin jonkin verran maastotutkimuksia. Projektin johtajana toimi Museoviraston Arkeologisten kenttäpalvelujen tutkija Vesa Laulumaa. Projektin loppuraporttiin yhdistettiin sekä Ruotsin että Venäjän vallan aikaisten karttojen ja piirustusten perusteella laadittu paikkatietokanta Suomenlinnan puretuista rakennuksista.³

Vuoden 2015 koekaivauksen tärkeimpinä arkistolähteinä käytettiin edellä mainittuja tutkimuksia sekä Ruotsin ja Venäjän vallan aikaisista alkuperäisistä kartoista ja rakennuspiirroksista digitoituja tietokantoja.

AKDG 4607:10. Koekuopan 5 sijainti sotamuseon edustalla, kaakkoon. Kuvaaja: Petro Pesonen.

² Suomenlinnan rakennusten historia. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 17. Museoviraston rakennushistorian osasto ja Suomenlinnan hoitokunta 1997.

³ Vesa Laulumaa & John Lagerstedt. Helsinki Suomenlinna. Suomenlinnan kaupunkiarkeologisen selvityksen päivitys 2013. Museoviraston arkisto.

3. Tutkimusmenetelmät

Koekuoppien ympäristön rakennuskannan ja muun toiminnan historialliset vaiheet selvitettiin Ruotsin ja Venäjän vallan aikaisten karttojen ja piirrosten sekä 1995 ja 2013 Museovirastossa tehtyjen arkistotutkimusten perusteella.

Kaivaminen tehtiin lapioin, hakuin ja kaivauslastoin. Kaikkiaan kuopat kaivettiin 16 opasteen paikalle, joista yksi oli kaksoisopaste. Ohjeen mukaisesti kuoppien tuli olla kooltaan noin 900 x 850 mm, lukuun ottamatta koekuoppaa 8, jonka suuruudeksi oli määritelty 1000 x 900 mm. Kuoppien syvyydeksi oli määritelty 600 mm tai peruskallion pinta. Käytännössä koekuopista tehtiin 1 x 1 metrin kokoisia, mutta syvyys oli maksimissaan 60 cm.

Koekuoppien paikat oli merkitty etukäteen maastoon puutapeilla. Tämä tappi otettiin kuopan keskipisteeksi. Kaivauksen mittauksiin käytettiin ETRS-GK25 FIN (N2000) –koordinaatistoa, jota mm. Helsingin kaupunki käyttää. Digitaalinen pohjakartta on saatu käyttöön Suomenlinnan hoitokunnalta. Kentällä mittalaitteena käytettiin Topconin VRS-GPS –satelliittipaikanninta, jossa on parhaimmillaan 1 cm mittatarkkuus. Tällä saatiin tehtyä kaikki tarvittavat mittaukset.

Kohteesta on piirretty puhtaaksi koekuoppien sijaintia kuvaava yleiskartta (kartta 1) sekä koekuoppien lähempää sijaintia kuvaavat sijaintikartat (kartat 2-12). Dokumentoinnissa käytettiin mittaamisen ja piirtämisen lisäksi muistiinpanoja ja valokuvausta. Raportti perustuu kenttämuistiinpanoihin, karttoihin, valokuviiin ja mittauksiin. Valokuvat on luetteloitu WebMusketti –järjestelmään tunnuksella AKDG 4607:1-46. Yhtään esinelöytöä ei talletettu kokoelmiin koekaivauksen yhteydessä.

4. Havainnot ja historiallinen tausta

Kaivettavat koekuopat sijaitsivat kolmella Suomenlinnan alueella: Iso Mustasaarella kaivettiin viisi koekuoppaa, Susisaarella yhdeksän koekuoppaa ja Susisaareen liittyvällä Kustaanmiekalla kaksi koekuoppaa. Yhteensä kaivettuja koekuoppia oli 16 kpl, joista yksi oli kahden koekuopan muodostama yhteiskuoppa. Kuopat sijaitsivat erilaisilla alueilla eri puolilla saarta, joten on tarkoituksenmukaista kuvata kunkin kohteen historiallista taustaa aina koekuopasta saatujen havaintojen yhteydessä. Yleiskartalla (kartta 1) on esitetty kaivettujen koekuoppien sijainti alueella. Koekuoppien numerointi noudattaa Suomenlinnan hoitokunnan antamaa kaivusuunnitelmaa, jonka mukaan koekuoppaa 16 ei kaivettu. Kaivetut kuopat ovat siis numerot 1-15 ja 17.

1 toimijaopasteen koekuopan numero

HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127 Petro Pesonen 2015		Yleiskartta Koekuopitus toimijaopasteet mk 1:5000 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta	
mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä		Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000	kartta 1
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT			

4.1 Koekuoppa 1

Koekuoppa 1 tuli Iso Mustasaarelle rakennuksen C15 (Semenovin talo) edustalle. Opaste tulee viereisessä talossa toimivalle kahvilalle (Café Vanille). Rakennus C15 on rakennettu sen jälkeen kun Viaporin insinöörihallinto vuonna 1866 oli kaavoittanut korttelin kauppiaiden käyttöön. Rakennuksessa on toiminut kauppiaita ja se on ollut asuintalona. Suomenlinnan lastentarha toimi talossa vuoteen 1931.⁴

Koekuoppa kaivettiin rakennuksen pohjoisen nurkan tuntumaan. Koekuopan kohdalla on ollut purettu venäläisaikainen rakennus (736), joka on ollut satamavirkailijoiden käytössä.⁵ Koekuopan koillislaidalle ulottui tietä reunustava mukulakiveys. Kuopan lounaislaidalla oli pinnassa multaa 12 cm, mullan/kiveyksen jälkeen oli 15-17 cm asennushiekkakerros ja sen alapuolella purkukerros, jossa oli paljon tiiliä, lohkottua kiveä, laastia ja historiallisen ajan esinelöytöjä. Kerros muuttui pohjaa kohden kosteammaksi kulttuurimaaksi, joka oli tummaa, nokista, multamaista hiekkaa. Kuoppa kaivettiin 55-60 cm:n syvyyteen. Kuopasta löytyi rautanauloja, muita rautaesineiden paloja, kolme liitupiipun varren katkelmaa, kaksi palaa pullolasia ja pala fajanssia.

AKDG 4607:1. Koekuoppa 1, koilliseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

⁴ Suomenlinnan rakennusten historia, s. 125.

⁵ Laulumaa & Lagerstedt 2013, Karttaliite 16.

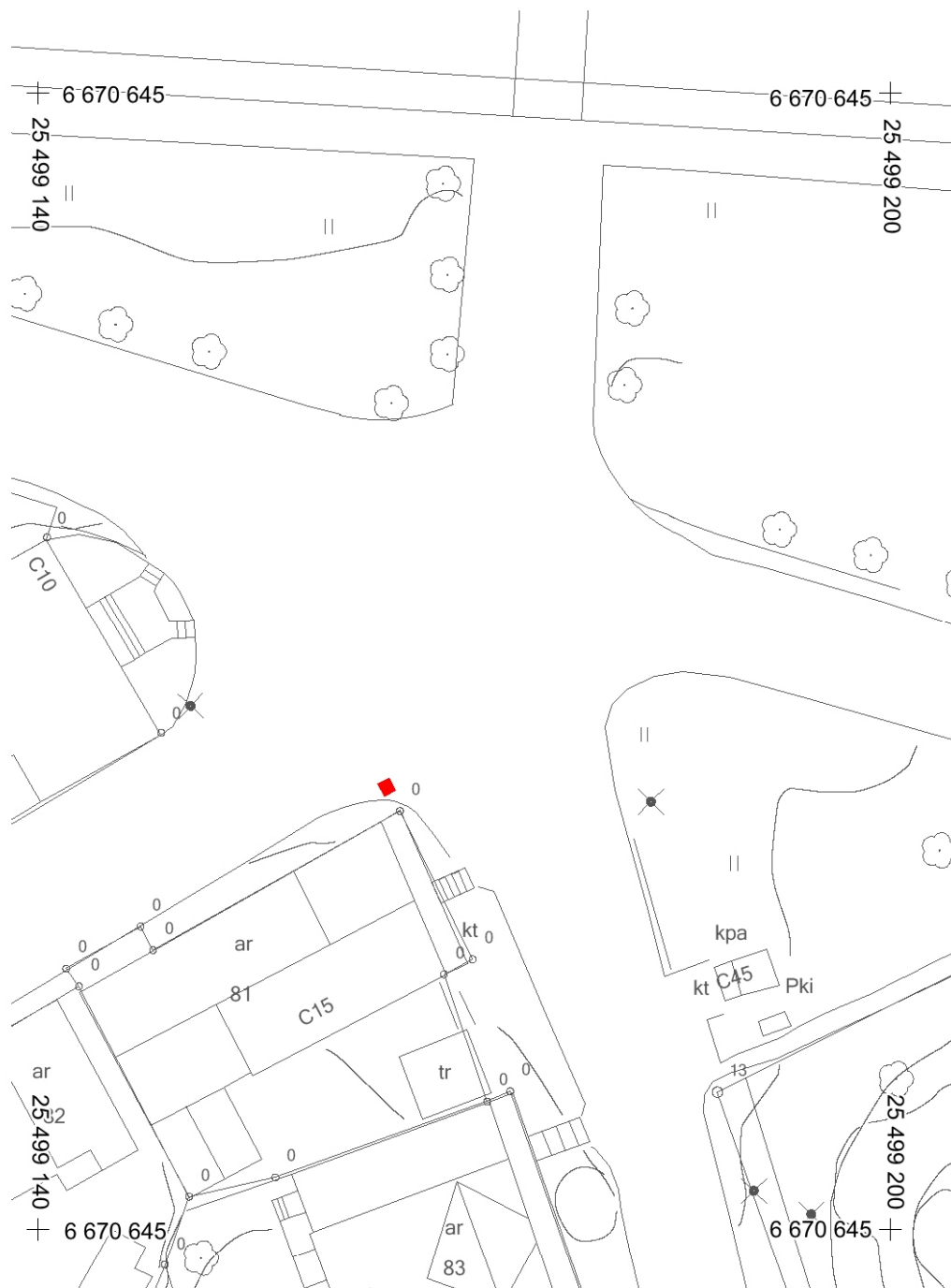
AKDG 4607:2. Koekuopan 1 profiili, koilliseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:3. Koekuopan 1 sijainti, etelään. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:39. Koekuopan 1 löytöjä: rautaesineitä, lasia, fajanssia ja liitupii-pun varren katkelmia. Kuvaaja: Petro Pesonen.

■ koekuoppa

<p>HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127</p> <p>Petro Pesonen 2015</p>	<p>Sijaintikartta Koekuopitus toimijaopasteet, kk 1 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta</p>	
<p>mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä</p>	<p>Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000</p>	<p>kartta 2</p>
<p>MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT</p>		

4.2 Koekuoppa 2

Koekuoppa 2 tuli Iso Mustasaarelle lähelle leikkikenttää, rakennuksen C53 eteläpäädyn tuntumaan. Opaste tulee Suomenlinnan Lelumuseolle. Rakennus C53 (Upseerikerho) on rakennettu vuosina 1875-1876. Rakennuksessa on toiminut myös koulu, kirjasto, ravintola ym.⁶

Koekuoppa kaivettiin rakennuksen eteläpäädyistä, noin seitsemän metriä rakennuksen seinästä etelään nurmialueelle. Tällä kohdalla on ruotsalaiskaudella ollut rakennus 031-C eli taitettu kurttiini, jota aloitettiin rakentamaan vuosina 1777-1778 mutta se jäi keskeneräiseksi siten että pohjoisosan kasematit ovat nykyään upseerikerhon alimmassa kerroksessa.⁷ Koekuopassa oli pinnalla noin 15-20 cm multaa, jonka jälkeen tuli lohkottujen kivien täyttämä kerros, jossa oli myös tiiliä. Kivissä oli paljon laastia. Kuopassa tuli vastaan betoninen kaapeliputki n. 40 cm syvyydellä eikä kaivamista jatkettu tämän syvemmälle. Irtaimia esinelöytöjä ei kuopassa ollut.

Ilmeisesti laastissa olevat kivet ovat peräisin paikalla olleesta kurttiinista, mutta rakenne on hajotettu viimeistään kaapelin kaivamisen yhteydessä.

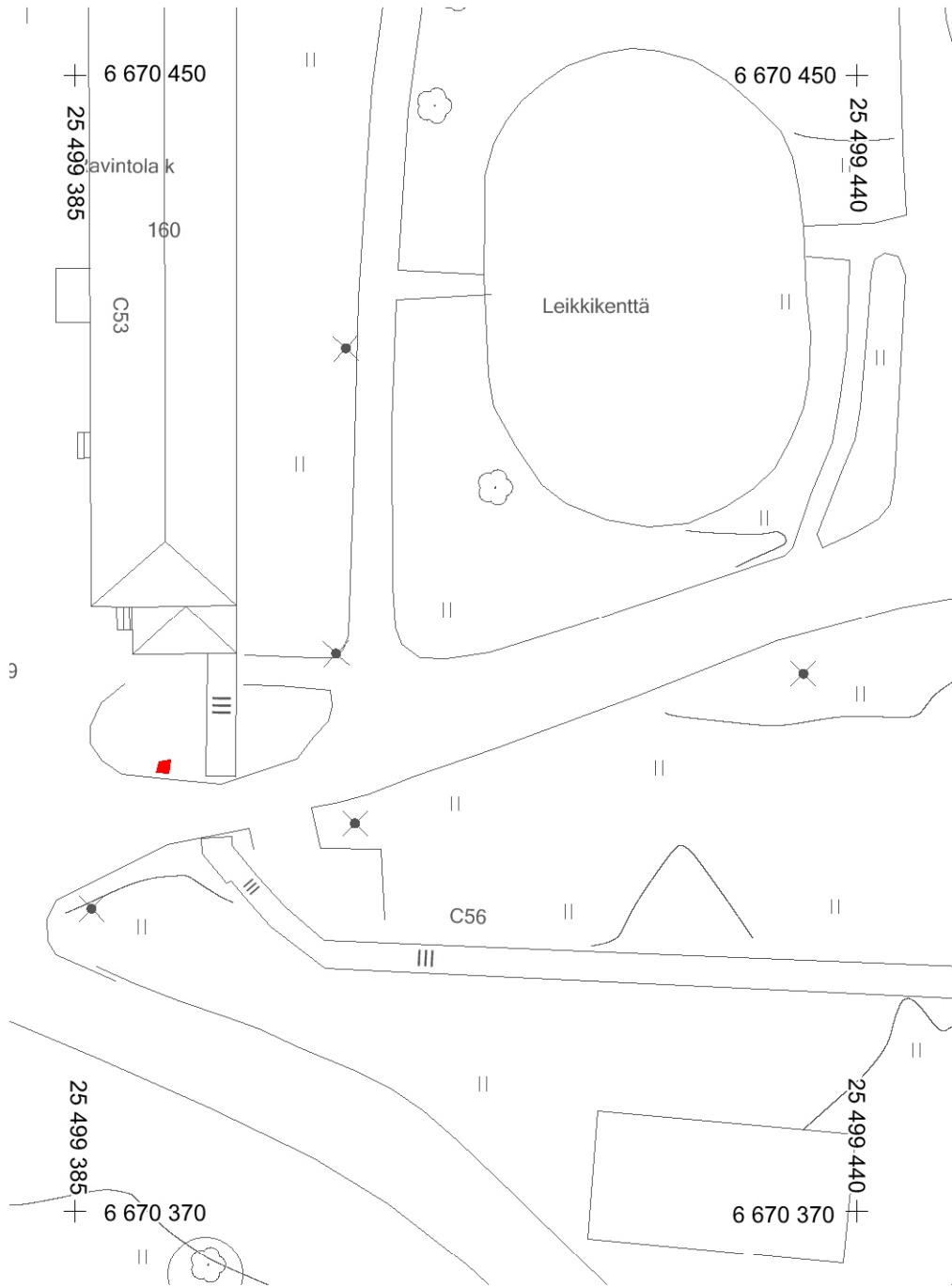
AKDG 4607:5. Koekuopan 2 sijainti, koilliseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

⁶ Suomenlinnan rakennusten historia, s. 159-160.

⁷ Laulumaa & Lagerstedt, Karttaliite 5.

AKDG 4607:4. Koekuoppa 2, itään. Kuvaaja: Petro Pesonen.

■ koekuoppa

<p>HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127</p> <p>Petro Pesonen 2015</p>	<p>Sijaintikartta Koekuopitus toimijaopasteet, kk 2 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta</p>	
<p>mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä</p>	<p>Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000</p>	<p>kartta 3</p>
<p>MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT</p>		

4.3 Koekuoppa 3

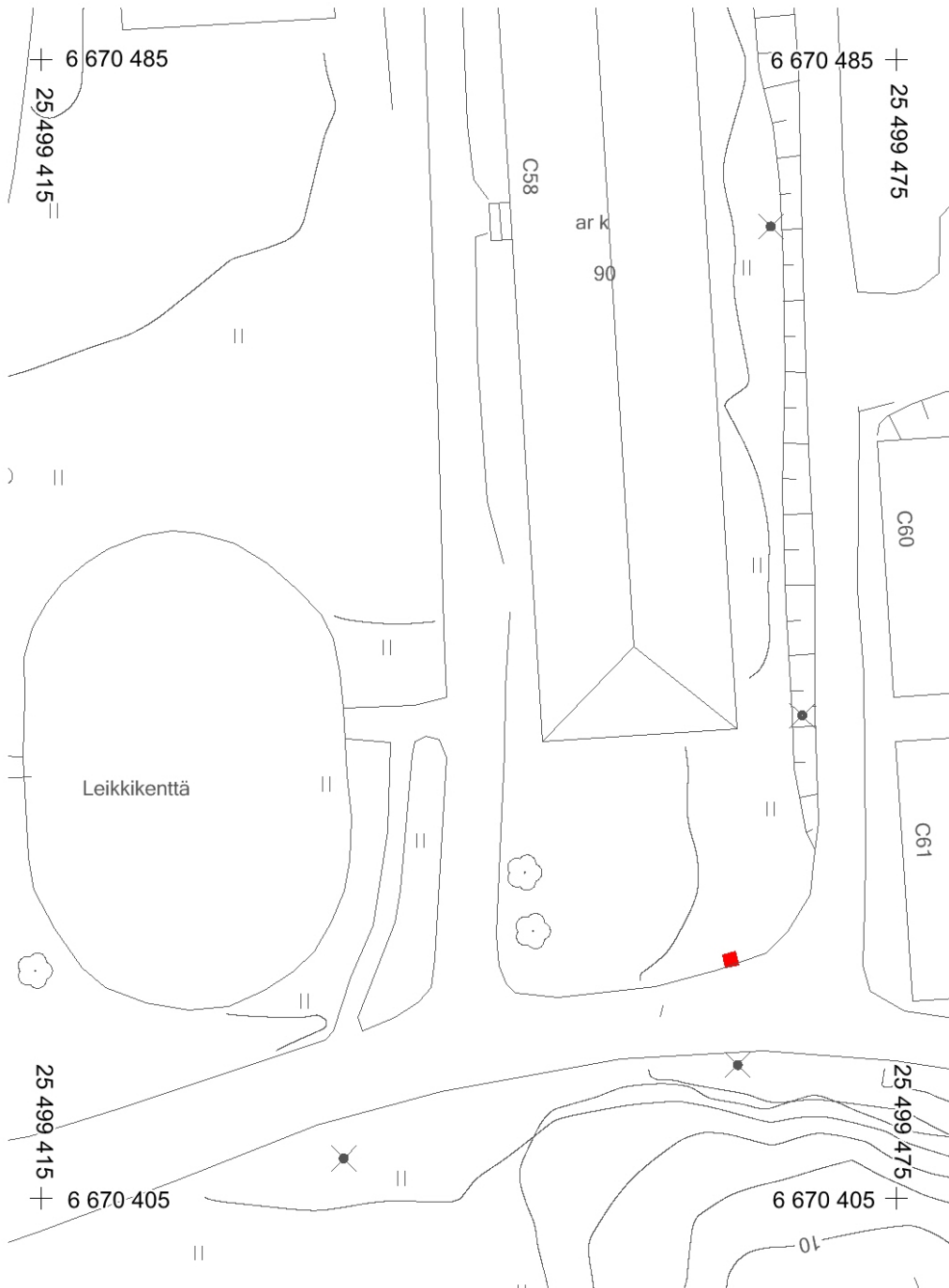
Koekuoppa 3 tuli Iso Mustasaarelle leikkikentän itäpuolelle, rakennuksen C58 eteläpäädyn tuntumaan. Opaste tulee edellisen opasteen tapaan Suomenlinnan Lelumuseolle. Rakennus C58 (Aliupseeritalo) on rakennettu alun perin muonavarastoksi vuosina 1876-1877. Rakennuksen sisäosat paloivat tulipalossa vuonna 1920. Vuosina 1931-1932 tehdyssä korjauksessa rakennus muutettiin asuinkäyttöön.⁸

Koekuoppa sijoittui nurmikentän eteläreunalle, aivan hiekkatien reunaan, 15 metriä etelään rakennuksen eteläpäädytä. Koekuopan kohdalla ei pitäisi olla aiempien rakennusten jäännöksiä. Kuopan kohdalla oli suhteellisen paksu turve- ja multakerros (n. 20 cm) ja sen jälkeen laattamaisia kiviä, joiden alla oli n. 10 cm paksu sementinkova kerros hiekkaa. Tämän alapuolella oli n. 10 cm paksuinen puun ja turpeen sekainen humuspi-toinen kerros ja sitten harmaa, tiilensekainen kova ja harmaa hiekkakerros. Kuoppaa kaivettiin n. 50 cm:n syvyydelle ja siitä löytyi jonkin verran esinelöytöjä, mm. iso rautanaula, rautainen ripa, rautapiikki, luun pa-loja, pullolasia, fajanssia ja vihreäksi lasitettua punasavikeramiikkaa.

AKDG 4607:6. Koekuopan 3 profiili, pohjoiseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

⁸ Suomenlinnan rakennusten historia, s. 165.

■ koekuoppa

<p>HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127</p> <p>Petro Pesonen 2015</p>	<p>Sijaintikarta Koekuopitus toimijaopasteet, kk 3 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta</p>	
<p>mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä</p>	<p>Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000</p>	<p>kartta 4</p>
<p>MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT</p>		

4.4 Koekuoppa 4

Koekuoppa 4 tuli Iso Mustasaarelle, lähelle huoltosatamaa, rakennuksen C62 kaakkoispuolella hiekkateiden välissä olevalle kapealla nurmisaarekkeelle. Opaste tulee edellisten opasteiden tapaan Suomenlinnan Lelumuseolle. Rakennus C62 (Pesula) on rakennettu 1910-luvun alussa suolanpoistolaitokseksi. Vielä 1920-luvun lopulla rakennuksessa oli vesilaitos ja sittemmin rakennus toimi pitkään pesulana. Vuonna 1994 rakennus on otettu käyttöön Suomenlinnan hoitokunnan kiinteistöhuollon toimistoksi.⁹

Koekuopan kohta oli vielä vuonna 1748 vesirajan alapuolella, mutta venäläisaikana lähellä koekuoppaa on ollut pienehkö puurakennus (rakennus 175).¹⁰ Koekuopan pinnassa oli hyvin tiukkaa mullan- ja kivensekaista jättemaata ainakin 50 cm syvyydelle, johon kaivaminen keskeytettiin. Maan seassa oli muovia, luita, hevosenkenkä ym.

AKDG 4607:37. Koekuoppa 4 sijainti, koilliseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:38. Koekuoppa 4, lounaaseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

⁹ Suomenlinnan rakennusten historia, s. 168.

¹⁰ Laulumaa & Lagerstedt, Karttaliitteet 5 ja 15.

■ koekuoppa

HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127 Petro Pesonen 2015		Sijaintikartta Koekuopitus toimijaopasteet, kk 4 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta	
mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä		Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000	kartta 5
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT			

4.5 Koekuoppa 5

Koekuoppa 5 tuli Iso Mustasaarelle, rakennuksen C77 (Sotamuseo) edustalle. Opaste tulee Sotamuseo Maneesille. Tykistön maneesiksi rakennettu talo tehtiin vuosina 1880-1881 tykistön harjoituksia varten. Vuosina 1918-1919 rakennus oli verstaana ja varastoina. Sotamuseo muutti rakennukseen vuonna 1989.¹¹

Koekuoppa 5 kaivettiin nurmialueelle, 10 metriä rakennuksen lounaiskulmasta lounaaseen. Juuri tällä kohdalla ei vanhojen karttojen asemointien perusteella näytä olleen rakennustoimintaa sen paremmin ruotsalais- kuin venäläisaikanakaan, vaikkakin venäläisaikainen rakennus 151 sijaitsi aika lähellä, joitakin metrejä kuopasta itään. Kuopassa oli pinnalla tiesoraa, multaa, kiviä ja tiilimurskaa kovassa mullansekaisessa hiekassa 35 cm syvyydelle ja sen jälkeen harmaa puhtaanoloinen hiekka ja kallion pinta 45 cm:n syvyydellä. Kallio ei tullut vastaan koko kuopan alueella, vaan toisella puolella oli vielä tiilimurskaa syvemmilläkin hiekassa. Esiinelöydöt olivat muutamia suurikokoisia nauvoja.

AKDG 4607:8. Koekuopan 5 profiili, kaakkoon. Kuvaaja: Petro Pesonen.

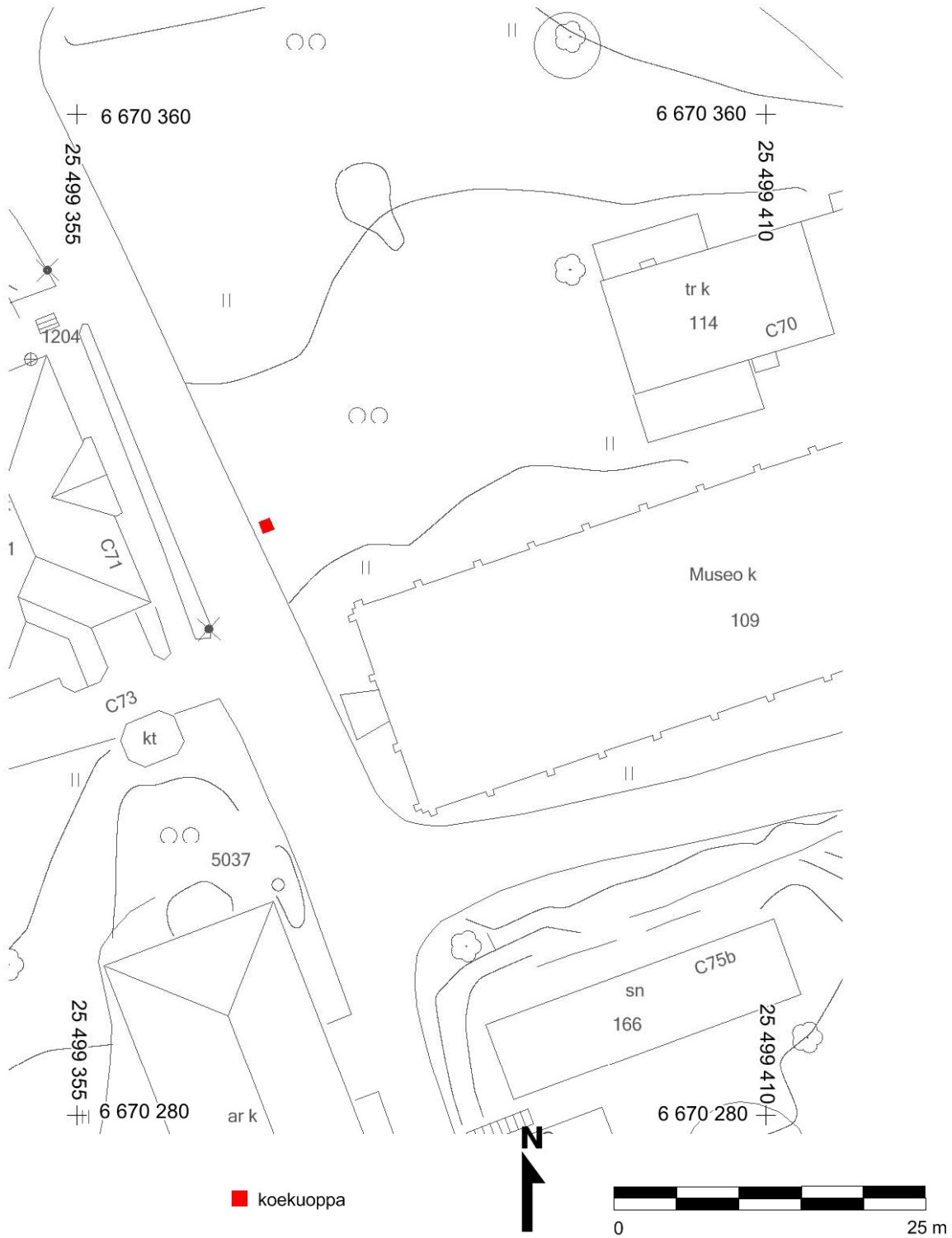
¹¹ Suomenlinnan rakennusten historia, s. 177.

AKDG 4607:9. Koekuoppa 5, pohjan laakakivi/kallio ja profiili, kaakkoon. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:10. Koekuopan 5 sijainti sotamuseon edustalla, kaakkoon. Kuvaaja: Petro Pesonen.

HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127 Petro Pesonen 2015	Sijaintikartta Koekuopitus toimijaopasteet, kk 5 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta	
mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä	Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000	kartta 6
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT		

4.6 Koekuoppa 6

Koekuoppa 6 kaivettiin Susisaarelle, lähelle Iso Mustasaarta ja Susisaarta yhdistävää siltaa, rakennuksen B1 (Traverssi Adlerfeldt) koillispuolelle ja rakennuksen B77 (telakan portinvartijan koppi) kaakkoispuolelle. Opaste tulee Cafe Bar Valimolle. Traverssi Adlerfeldtin rakennustyöt on aloitettu jo 1756-1757, mutta se valmistui vasta vuonna 1770. Ruotsalaisella kaudella rakennusta käytettiin laivaston varusvarastona. Venäläisellä kaudella rakennus toimi asevarastona ja tykistön varastona vuoteen 1865, jolloin yläkerta muutettiin miehistökasarmiksi. 1870-luvulla rakennus otettiin taas varastokäyttöön. Vuonna 1918 rakennus oli sotavankileirin kasarmi 6. Itsenäisyyden aikana rakennus on ollut puolustusvoimien ja Valmetin käytössä. Nykyään rakennuksessa on kahvila-ravintola ja toimistoja.¹²

Koekuoppa tuli nurmialueelle, rantatörmän päälle. Ruotsalaisajalla traverssin ja koekuopan välisellä alueella on ollut kaponieeri Adlerfeldt, joka on purettu vuoteen 1878 mennessä.¹³ Koekuopassa oli 10-15 cm paksu multakerros ja sen jälkeen hyvin tiukkaan pakkaantunutta vähäkivistä maata, joka oli osittain savista. Noin 40 cm:n syvyydellä tuli vain 2 cm ohut, löyhempi, tumman multamainen kerros ja sen jälkeen taas kovaa maata. Kuoppaa kaivettiin 55 cm:n syvyydelle ja siitä löytyi rautaesineitä, mm. rautapiikki.

AKDG 4607:14. Koekuopan 6 profiili, koilliseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

¹² Suomenlinnan rakennusten historia, s. 40-41.

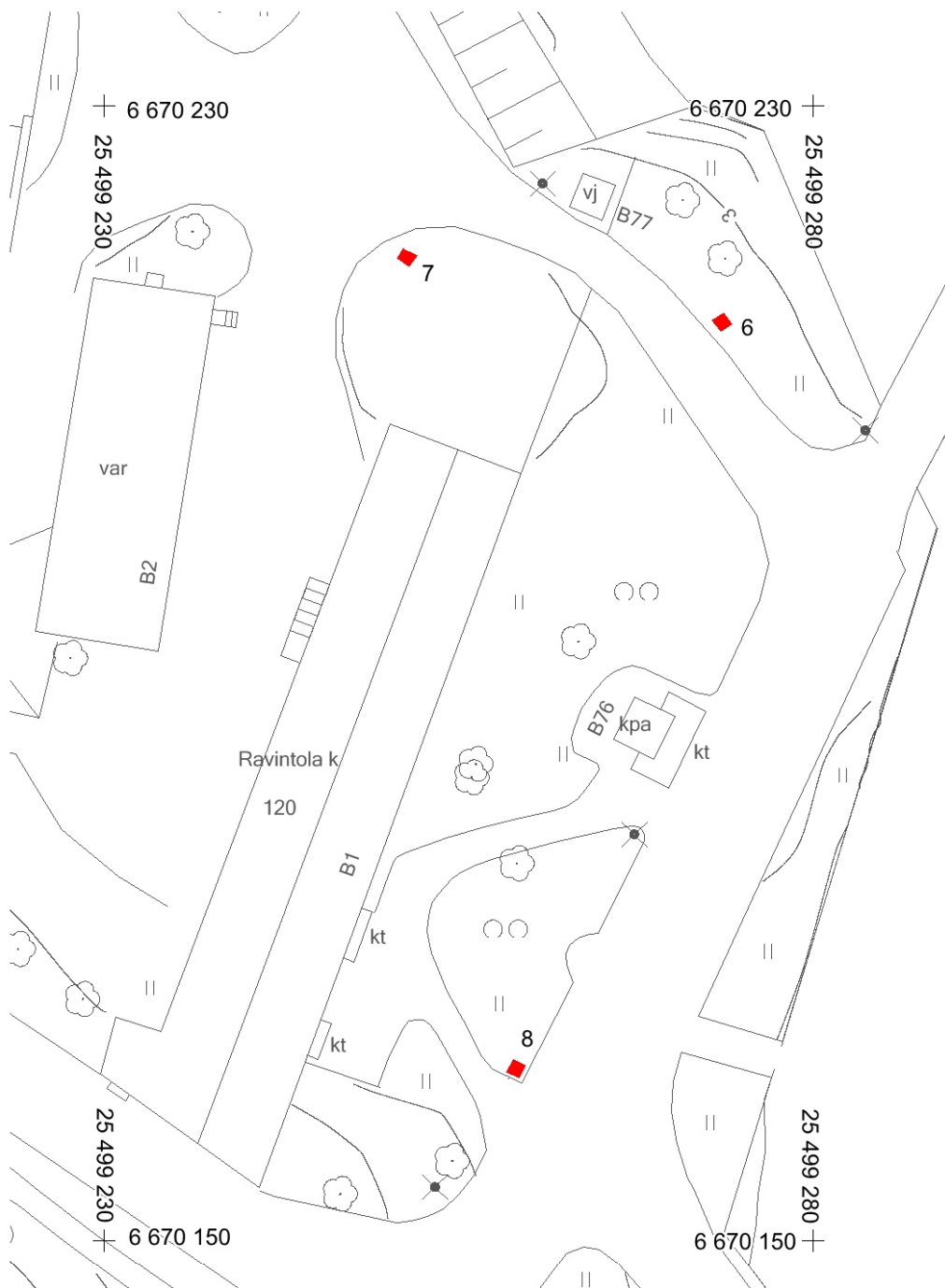
¹³ Laulumaa & Lagerstedt 2013, Karttaliitteet 4 ja 14.

AKDG 4607:15. Koekuopan 6 sijainti, pohjoiseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:41. Koekuopasta 6 löytynyt rautapiikki. Kuvaaja: Petro Pesonen.

■ koekuoppa

HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127 Petro Pesonen 2015		Sijaintikartta Koekuopitus toimijaopasteet, kk 6,7,8 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta	
mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä		Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000	
		kartta 7	
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT			

4.7 Koekuoppa 7

Koekuoppa 7 kaivettiin Susisaarelle, rakennuksen B1 (Traverssi Adlerfeldt) pohjoispuolella olevalle pienelle mäennyppylälle. Opaste ohjaa Ravintola Chapmaniin. Rakennuksen B1 historiaa on selvitetty koekuopan 6 yhteydessä.

Koekuopan kohdalla oli kalliota ja siinä oli turvetta vain 5-10 cm. Yhdessä nurkassa kallionkolossa oli 20 cm multaa ja siitä löytyi rautahaka. Ruotsalaisajalla tällä kohdalla on ensin ollut varasto (rakennus 003-B) vuosien 1748-1753 välillä ja sen jälkeen kaponieeri Adlerfeldt (rakennus 045-B), jonka louhintatyöt aloitettiin ilmeisesti jo vuonna 1751. Kaponieeri purettiin vuoteen 1878 mennessä.¹⁴

AKDG 4607:13.
Koekuopan 7 sijainti,
etelään. Kuvaaja: Petro
Pesonen.

AKDG 4607:11. Koe-
kuoppa 7, kaakkoon. Ku-
vaaja: Petro Pesonen.

¹⁴ Laulumaa & Lagerstedt 2013, Karttaliitteet 4 ja 14.

AKDG 4607:12. Koekuopasta 7 löytynyt rautaesine. Kuvaaja: Petro Pesonen.

4.8 Koekuoppa 8

Koekuoppa 8 kaivettiin Susisaarelle, rakennuksen B1 edustalle, sen itäpuolelle nurmialueelle. Opaste ohjaa viereiseen Ravintola Chapmaniin. Rakennuksen B1 historiaa on selvitetty koekuopan 6 yhteydessä.

Koekuoppa tuli vajaa 15 metriä rakennuksen seinästä itään. Kuopassa oli pinnalla multaa ja sitten sekoittunutta maata 50 cm syvyydelle, jonka alapuolella alkoi kiven- ja tiilensekainen laastia sisältävä kerros joka jatkui ainakin 60 cm syvyydelle asti, mihin kaivaminen lopetettiin. Jälkimmäinen on ilmeisesti purkukerros, pinta on sekoittunut koska juuri tällä kohdalla on ollut pensaan istutuskuoppa. Koekuopan kohdalla on ollut ruotsalaiskaudella Tenalji Bruce (rakennus 044-B), joka näkyy kartoilla ensimmäisen kerran vuonna 1753. Tenaljin rauniot ovat saattaneet olla paikalla vielä venäläiskaudella.¹⁵

¹⁵ Laulumaa & Lagerstedt 2013, Karttaliitteet 4 ja 14.

AKDG 4607:32. Koekuoppa 8, luoteeseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:33. Koekuopan 8 profiili, pohjoiseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:34. Koekuopan 8 sijainti, luoteeseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

4.9 Koekuopat 9-10

Koekuopat 9 ja 10 kaivettiin Susisaarelle, saaren keskellä olevalle puistoalueelle, kasvimaiden aidan edustalle. Paikalle tulee vierekkäin kaksi opastetaulua ja koekuopat olivat käytännössä yksi isompi alue. Aivan kuopan lähistöllä ei ole mitään nykyrakennuksia eikä paikalle sijoitu mitään purettuja ruotsalais- tai venäläiskauden rakennuksiakaan. Kuoppien kohdalta poistettiin ensin mukulakiveys hakulla. Kivien jälkeen oli asennushiekkaa 35 cm paksuudelta ja sen jälkeen tuli hiekkamultaa, tiilensekainen kerros ja isoja lohkokiviä. Kuopan eteläosassa oli betoniputki (sähkökaapeli?). Hiekkamullan seassa oli mm. liitupiipun katkelma ym. sekalaisia esinelöytöjä (luita, rautaa, kuparitangon katkelma). Kuoppaa kaivettiin syvimmillään kiven koloissa noin 55 cm syvyydelle.

AKDG 4607:23. Koekuopan 9-10 pohjataso, itään. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:24. Koekuopan 9-10 pohjataso, länteen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

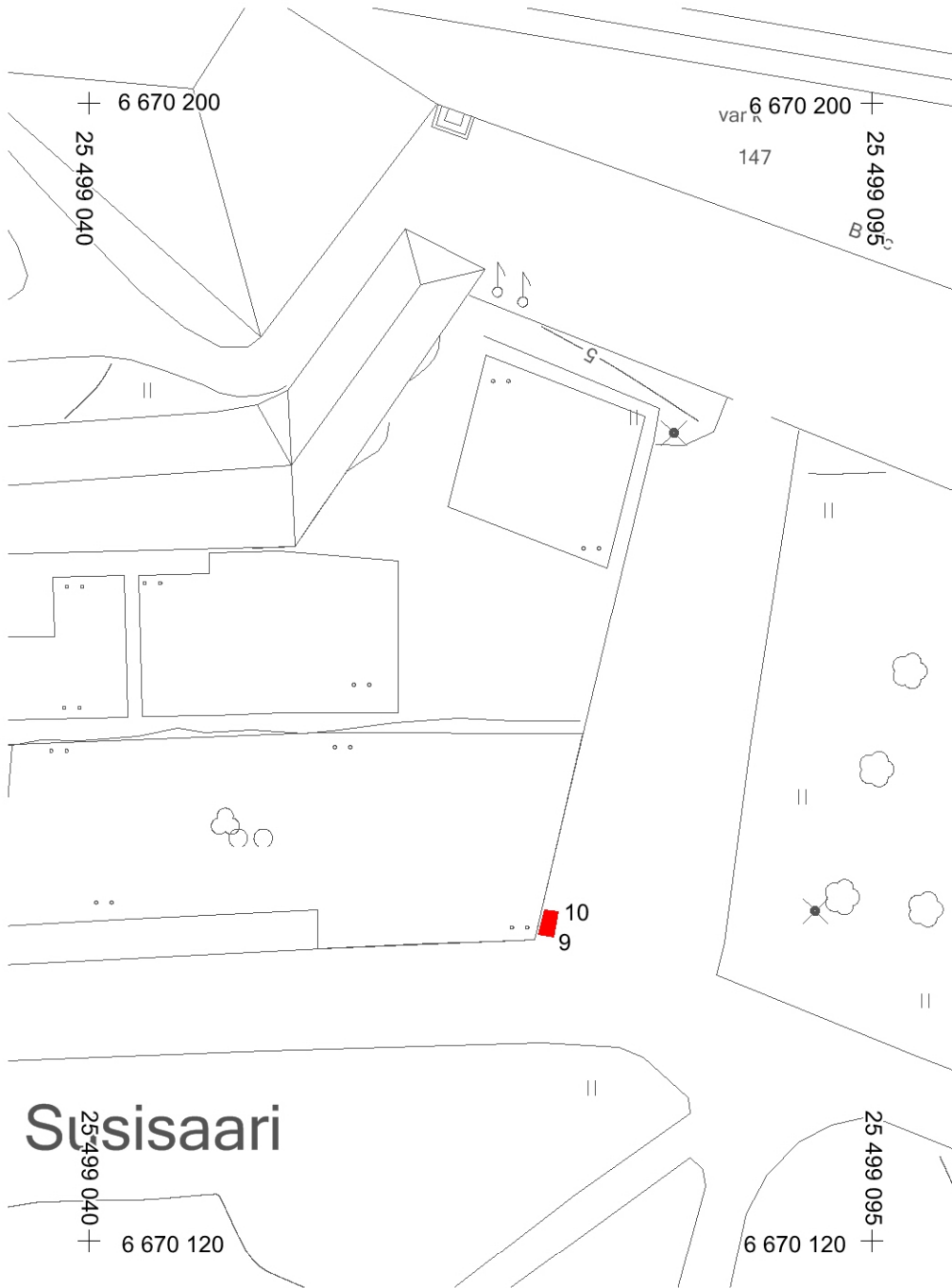
AKDG 4607:26. Koekuopan 9-10 sijainti, luoteeseen.
Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:25. Koekuopan 9-10 profiili, pohjoiseen.
Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:42. Koekuopien 9-10 löytöjä: luuta, rautaesine, kupari-/pronssitankoa ja liitupiipun varren katkelma. Kuvaaja: Petro Pesonen.

■ koekuoppa

<p>HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127</p> <p>Petro Pesonen 2015</p>	<p>Sijaintikartta Koekuopitus toimijaopasteet, kk 9 ja 10 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta</p>	
<p>mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä</p>	<p>Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000</p>	<p>kartta 8</p>
<p>MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT</p>		

4.10 Koekuoppa 11

Koekuoppa 11 kaivettiin Susisaarelle, vastapäätä rakennusta B39 (Sininen talo). Opaste tulee lähellä toimivaa Museokauppaa varten. Sininen talo rakennettiin vuosina 1881-1882 yliupseerien asuinrakennukseksi Krimin sodassa raunioituneen bastioni Ekebladin paikalle. Sotavankileirin aikana 1918-1919 talo toimi siviilivartioston kasarmina. Myöhemmin kirjasto on toiminut talossa ja nykyään rakennus on asuinkäytössä.¹⁶

Koekuoppa tuli nurmialueelle noin 18 metriä rakennuksen kaakkoiskulmasta kaakkoon. Kuopassa oli ensin pintamultaa 12 cm, sitten n. 5cm hiekkakerros, jonka jälkeen alkoi multava kulttuuri-/purkukerros, jossa oli luita ja tiiliä. Maa muuttui hiekkaläikkäiseksi ja väriltään punertavaksi n. 30 cm syvyydellä. Kuopan pohjoisosassa oli ilmeisesti kaapelikaivanto (muovia, eristettä), jota ei kaivettu tämän syvemmälle. Eteläosassa kuoppaa oli multavassa kulttuurimaassa myös lohkottuja kiviä, osin pystyssä ja asetellun oloisina. Vuoden 1750 kartalla koekuopan eteläpuolella on ollut päärakennus ja kaksi piharakennusta rajatulla pihalla. Mahdollisesti havaittu kulttuurikerros liittyy tähän talouteen. Löytöinä tuli rautaesineitä, luuta, pullo- ja ikkunalasiasia sekä venäläinen luoti (kannassa venäläisiä kirjaimia: I, φ, n, VP).

AKG 4607:20. Koekuopan 11 sijainti, Johanna Seppä puhdistaa koekuoppaa dokumentoitavaksi, itään. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:47. Koekuopasta 11 löytnyt luoti. Kuvaaja: Petro Pesonen.

¹⁶ Suomenlinnan rakennusten historia, s. 81.

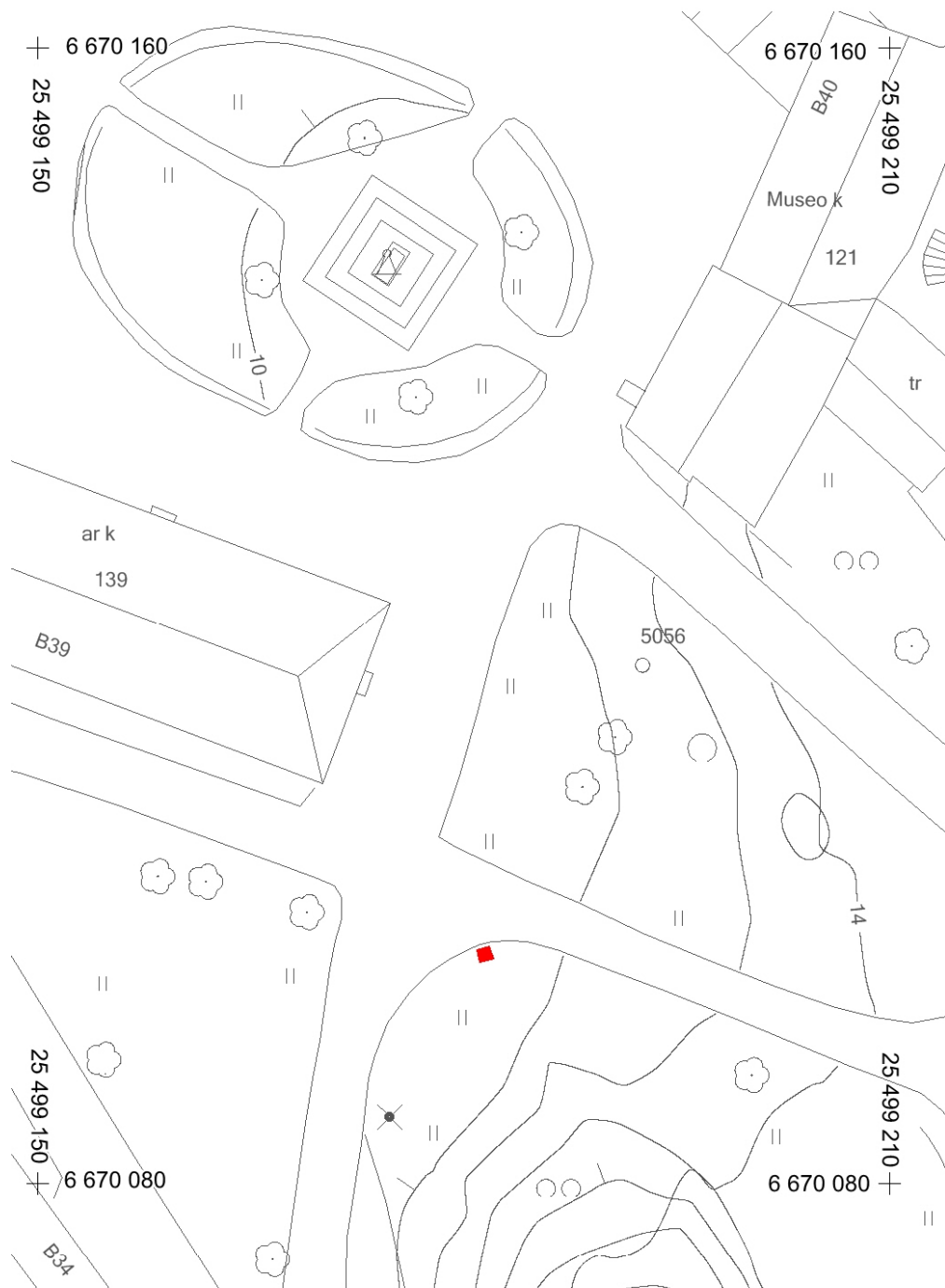
AKDG 4607:21. Koe-
kuoppa 11, kaakkoon. Ku-
vaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:22. Koe-
kuopan 11 profiili, kaak-
koon. Kuvaaja: Petro Pese-
nen.

AKDG 4607:43. Koe-
kuopan 11 löytöjä: rauta-
esine, luuta ja lasia. Ku-
vaaja: Petro Pesonen.

■ koekuoppa

<p>HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127</p> <p>Petro Pesonen 2015</p>	<p>Sijaintikartta Koekuopitus toimijaopasteet, kk 11 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta</p>	
<p>mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä</p>	<p>Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000</p>	<p>kartta 9</p>
<p>MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT</p>		

4.11 Koekuoppa 12

Koekuoppa 12 tuli Susisaarelle, Piperin puiston pohjoislaidalle, aivan puiston pohjoisnurkkaan. Paikalle tulee Kahvila Piperin opaste. Koekuoppa on bastionien B31 (Bastioni Hårleman) ja B46 (Bastioni Kunnia) välisellä alueella. Hårlemanin rakennustyöt käynnistyivät vuonna 1750 ja Kunnian vuonna 1754.¹⁷ Koekuopan kohdalla ei ole ollut mitään tiedossa olevia rakennuksia sen paremmin ruotsalais- kuin venäläisaikaankaan.

Koekuopan pinnassa oli multaa 23 cm, sitten (tuotua) soransekaista hiekkaa 8 cm, jonka jälkeen kuopan koillislaidalla oli hyvin kova ja tiivis sorainen pinta. Lounaiskulmassa päästiin 60 cm:n syvyydelle ja täällä oli tummaa mullansekaista, tiiliä ja laastia sisältävää hiekkaa, jossa oli myös jonkin verran kiviä. Tällainen musta ”kulttuurikerros” jatkui ilmeisesti vielä 60 cm syvemmällekin. Kuopasta löytyi muutama pala fajanssia ja rautaesineen katkelma.

AKDG 4607:18. Koekuoppa 12, lounaaseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

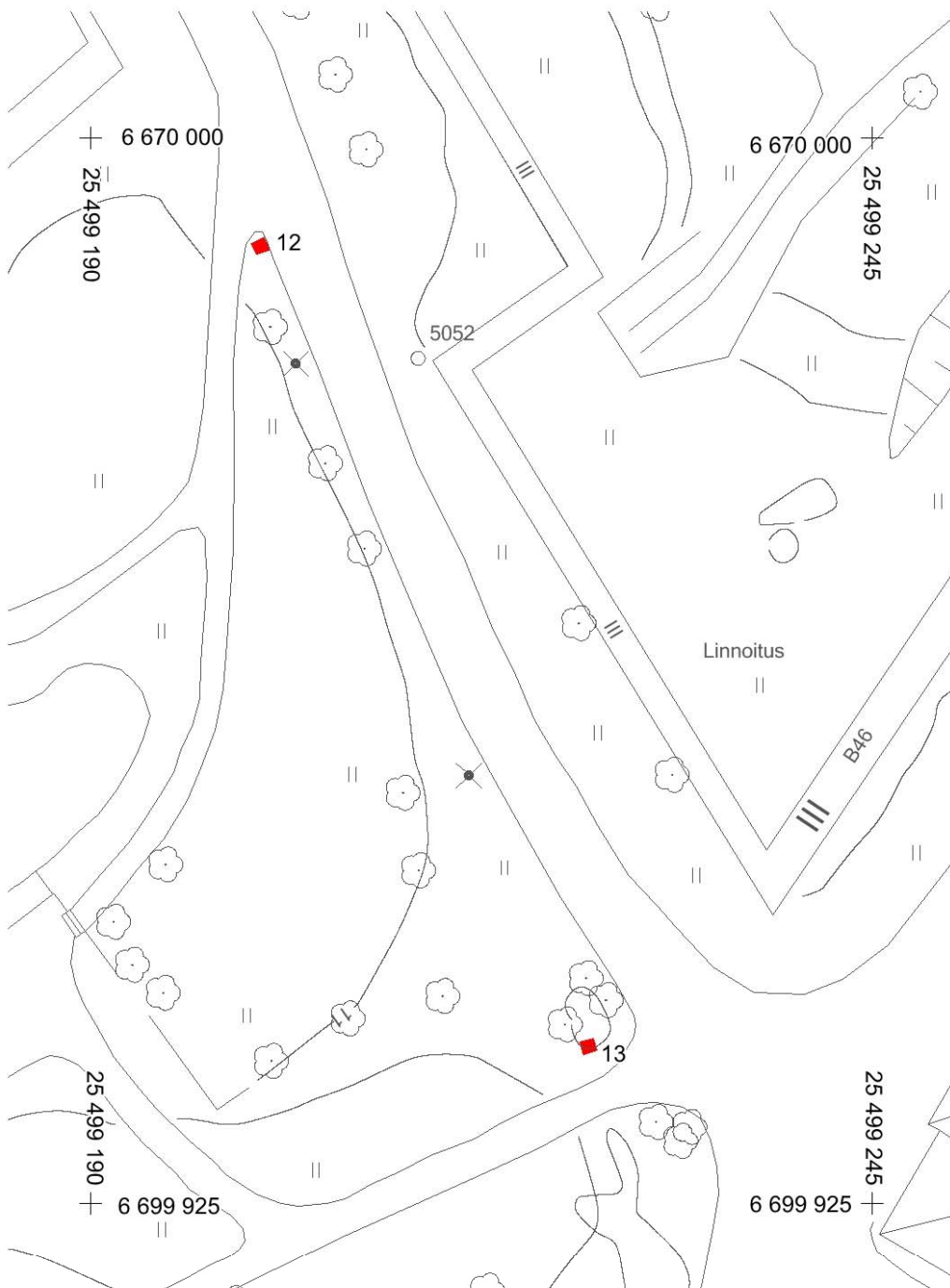
¹⁷ Suomenlinnan rakennusten historia, s. 71-72, 90-91.

AKDG 4607:19. Koekuopan 12 profiili, lounaaseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:44. Koekuopan 12 löytöjä: rautaesine ja fajanssia. Kuvaaja: Petro Pesonen.

■ koekuoppa

<p>HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127</p> <p>Petro Pesonen 2015</p>	<p>Sijaintikartta Koekuopitus toimijaopasteet, kk12, 13 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta</p>	
<p>mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä</p>	<p>Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000</p>	<p>kartta 10</p>
<p>MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT</p>		

4.12 Koekuoppa 13

Koekuoppa 13 tuli Susisaarelle, Piperin puiston itäreunalle, puistokäytävien risteyksen tuntumaan bastioni Kunnian (rakennus B46) edustalle. Koekuopan paikan lounaispuolella on venäläisaikana sijainnut upseerikylkirakennus (rakennus 475).¹⁸ Paikalle tulee Kahvila Piperin opastaulu.

Koekuopan pinnassa oli multaa 12 cm ja sen jälkeen vastaan tuli jo kallion pinta. Aivan kuopan länsireunalla oli muutama kallion pinnalla oleva tiili. Nämä ovat olleet ehkä tukemassa aiempaa Café Piperin opastetta paikalla.

AKDG 4607:16. Koekuoppa 13 puhdistetaan Piperin puistossa, pohjoiseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:17. Koekuoppa 13, lounaaseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

¹⁸ Laulumaa & Lagerstedt 2013, Karttaliite 3.

4.13 Koekuoppa 14

Koekuoppa 14 tuli Kustaanmiekalle, saaren etelärannalle, aivan rakenteen A10c (Kontregardi Hoppe) eteläseinän edustalle, patterin 4 ammusvarastojen (A29 ja A30) pohjoispuolelle. Kontregardi on rakennettu vuosina 1751-1756 bastioni Zanderin eteläisen siiven edustalle. Se peitettiin venäläiskaudella hiekalla ja kaivettiin esiin vuosina 1980-1983. Hoppe rakennettiin uudelleen ja nykyään rakennuksessa on ravintola Walhallan tiloja.¹⁹ Aivan koekuopan vieressä on kontregardin kylkeen puhkaistu holviaukko. Opaste lienee Ravintola Walhallaa varten. Koekuopan länsipuolella on ollut ruotsalaiskaudella rakennettu Tenalji Bethun (O13-A).²⁰

Koekuoppa oli aivan muurin vieressä. Mullan alla oli noin 50 cm modernia rakennusjätettä ja soraa, sitten tumma laastin- ja tiilensekainen purkukerros, jossa oli joitakin esinelöytöjä. Tämä kerros jatkui ainakin 60 cm:n syvyydelle asti, mihin kaivaminen lopetettiin. Löydöt ovat rautaesineen katkelma ja pala luuta.

AKDG 4607:27. Koekuopan 14 profiili, lounaaseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

¹⁹ Suomenlinnan rakennusten historia, s. 28.

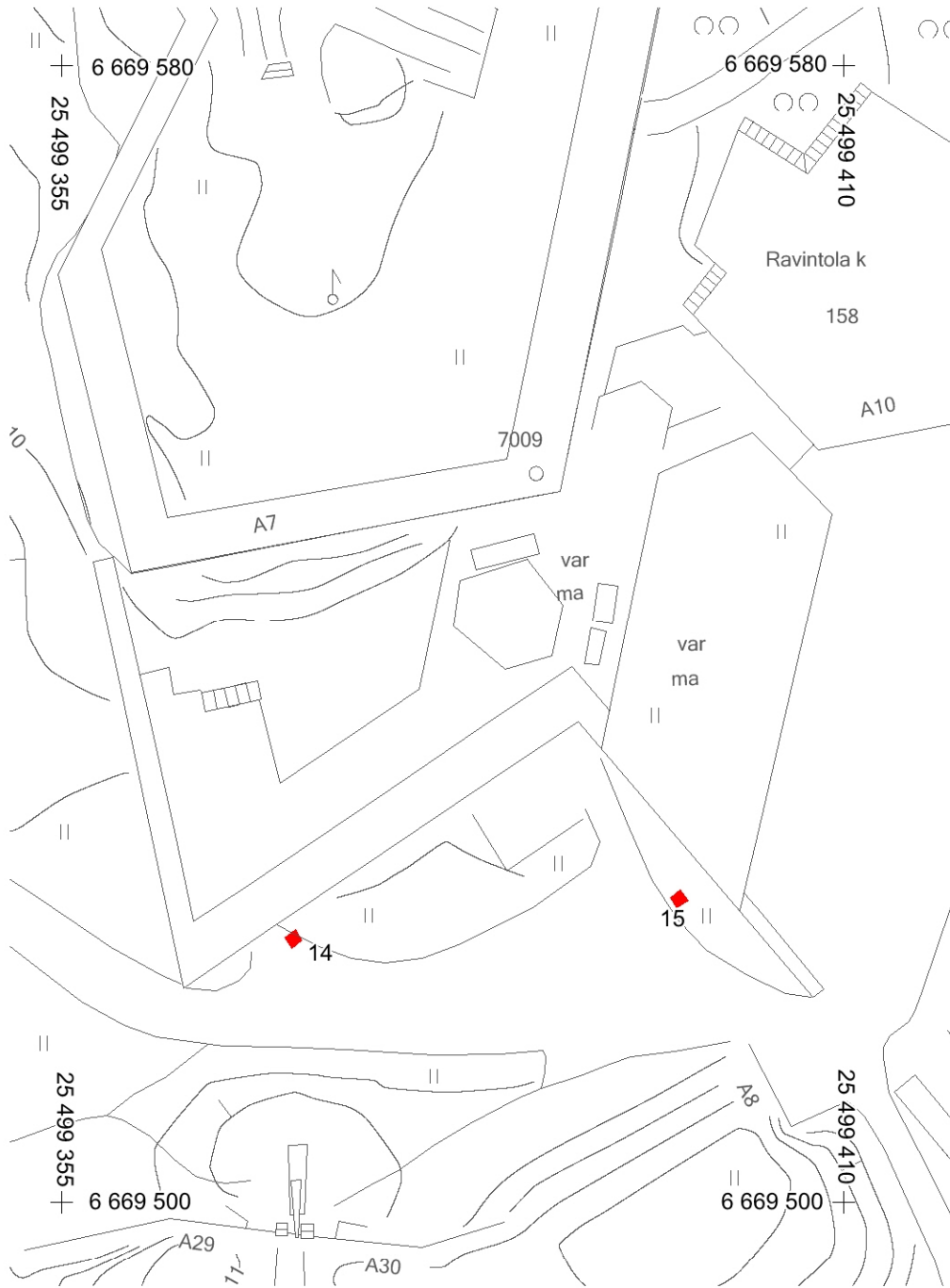
²⁰ Laulumaa & Lagerstedt 2013, Karttaliite 2.

AKDG 4607:28. Koekuoppa 14, lounaaseen. Kuvaaja: Petro Pesonen

AKDG 4607:45. Koekuopan 14 löytöjä: rautaesine ja luuta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

■ koekuoppa

HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127 Petro Pesonen 2015		Sijaintikartta Koekuopitus toimijaopasteet, kk14, 15 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta	
mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä		Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000	kartta 11
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT			

4.14 Koekuoppa 15

Koekuoppa 15 tuli Kustaanmiekalle, saaren etelärannalle, rakenteen A10b (Kaponieeri Boije) lounaisseinämän edustalle. Kaponieeri rakennettiin vuosina 1755-1756 ja siihen liittyi sivumuuri Kyhlenbeck-Boije (015-A) kaakkoissuunnassa.²¹ Koekuopasta hieman lounaaseen on venäläisaikana ollut kuulien kuumennusuuni (rakennus 318).²² Opaste tulee Ravintola Walhallaa varten.

Koekuoppa oli kolmen metrin päässä muurista, syreenipensaiden alla. Kuopassa oli pintamullan alla kovaa kivensekaista täytemaata ja soraa, sitten hienoa hiekkaa 40 cm:n syvyydessä, jonka jälkeen kivimurskaa 60 cm:n syvyydelle. Kuopasta löytyi seltteripullon pala sekä lasipullon suuosa.

AKDG 4607:29. Koekuoppien 14-15 sijainti, jälkimmäistä kaivetaan juuri, kaakkoon. Kuvaaja: Petro Pesonen.

²¹ Suomenlinnan rakennusten historia, s.27.

²² Laulumaa & Lagerstedt 2013, Karttaliite 12.

AKDG 4607:30. Koekuoppa 15, tiili n. 50 cm syvällä, koilliseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:31. Koekuopan 15 profiili, lounaaseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:46. Koekuopan 15 löytöjä: lasipullon suuosa ja seltteripullon pala. Kuvaaja: Petro Pesonen.

4.15 Koekuoppa 17

Koekuoppa 17 tuli Susisaarelle, Tykistölahden länsirannalle, bastionin B48 (Bastioni Hyve) korkean muurin itäpuolelle, sukellusvene Vesikolle johtavan hiekkatien varrelle, aivan rantatörmän päälle. Bastioni B48 on rakennettu vähitellen 1750-1770 –luvuilla.²³ Koekuopan kohdalla ei ole ollut rakennuksia.

Koekuopan pinnassa oli multaa, sitten soransekaista täytemaata, joka lienee syntynyt tietä ja rantaa pengerrettäessä. Kuoppa kaivettiin 55 cm:n syvyydelle.

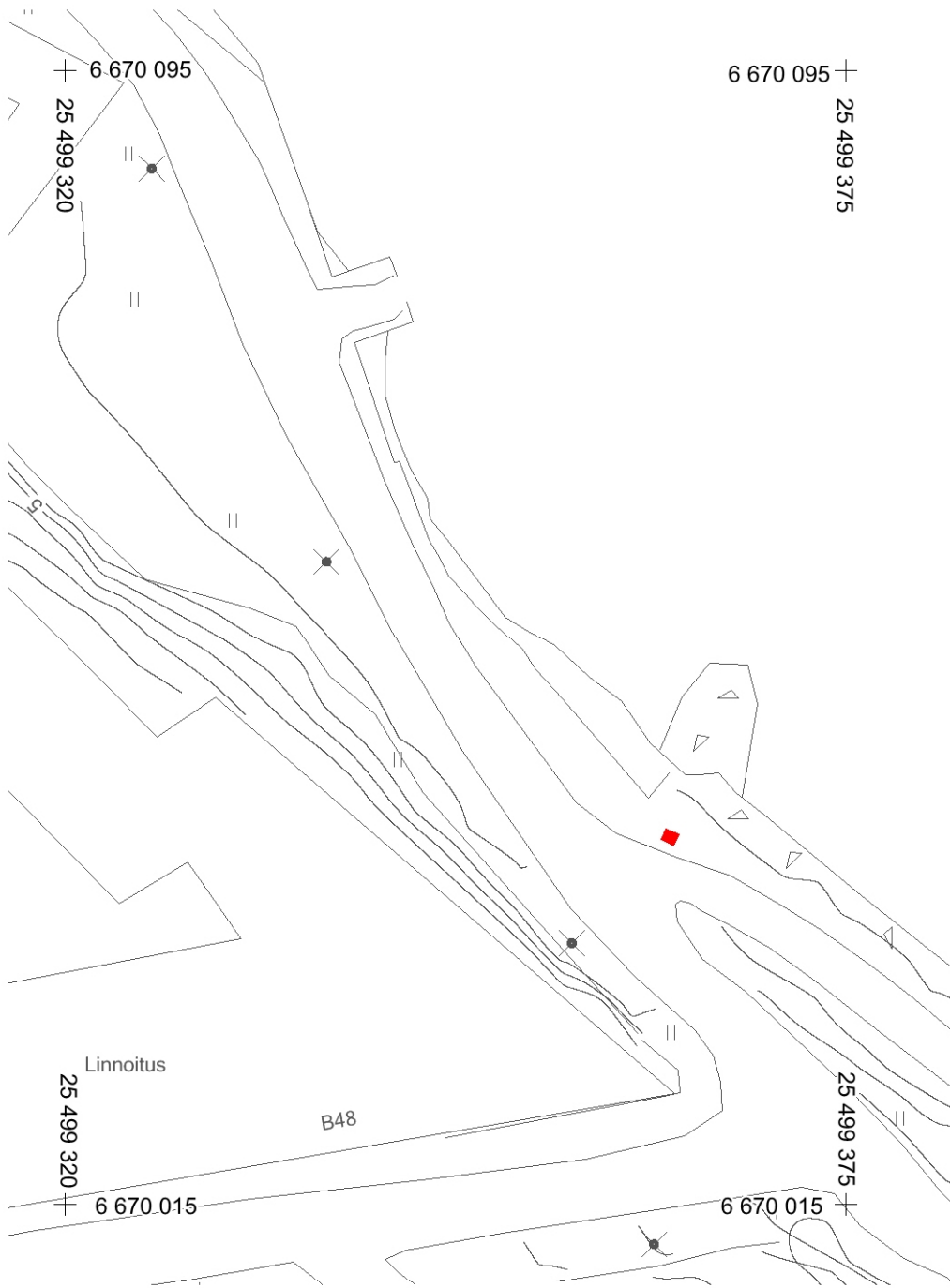

AKDG 4607:35. Koekuoppa 17, lounaaseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4607:36. Koekuopan 17 sijainti, pohjoiseen. Kuvaaja: Petro Pesonen.

²³ Suomenlinnan rakennusten historia, s. 93-94.

■ koekuoppa

HELSINKI SUOMENLINNA 1000025127 Petro Pesonen 2015		Sijaintikartta Koekuopitus toimijaopasteet, kk 17 mk 1:500 pohjakartta © Suomenlinnan hoitokunta	
mittaus Petro Pesonen digit. Johanna Seppä		Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000	kartta 12
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT			

5. Yhteenveto

Suomenlinnan linnoituksen Iso Mustasaarella, Susisaarella ja Kustaanmiekalla tehtiin syksyllä 2015 koekavauksia toimijaopasteiden tulevien opastaulujen kohdilla. Opasteet tulevat alueille, joilla on tunnistettu arkeologinen potentiaali ja joilla saattaa sijaita ruotsalais- ja venäläiskauteen liittyvien rakennusten arkeologisia jäänteitä. Puitesopimuksen mukaisesti Suomenlinnan hoitokunta tilasi arkeologisen valvonnan Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Koekavauksen tavoitteena oli tutkia ja dokumentoida opastaulujen paikat arkeologisin menetelmin.

Yhteensä koekuoppia kaivettiin 16 kpl, joista kaksi muodosti yhden suuremman koekuopan. Koekuoppien koko oli 1 x 1 m. Koekuopista viisi sijaitsi Iso Mustasaarella, yhdeksän Susisaarella ja kaksi Kustaanmiekalla. Koekuoppia kaivettiin maksimissaan 60 cm:n syvyydelle.

Suurimmassa osassa koekuoppia maa oli hyvin sekoittunutta ja kahdessa kuopassa tuli kallio vastaan pian pintamullan jälkeen. Löydöllistä 1700-1800 –luvun kulttuurikerrosta oli koekuopassa 1 (Iso Mustasaari, rakennuksen C15 edusta), koekuopassa 11 (Susisaari, ruotsalaisaikainen pihapiiri rakennuksen B39 tuntumassa) ja koekuopassa 12 (Susisaari, Piperin puisto). Rakennuksiin liittyviä purkukerroksia tavattiin koekuopassa 2 (Iso Mustasaari, ruotsalaisaikainen taitettu kurtiini), koekuopassa 8 (Susisaari, Tenalji Bruce) ja koekuopassa 14 (Kuninkaanmiekka, Kontregardi Hoppe). Koekuopista löytyi erilaista 1700-1800 –luvun toimintoihin liittyvää materiaalia, mm. liitupiipun varren katkelmia, punasavikeramiikkaa, fajanssia, lasia, luun kappaleita, rautaesineitä ja venäläisikäinen luoti.

Lähteet

Arkistot

Kansallisarkisto, Helsinki: Venäläiset sotilasasiakirjat, venäläisen insinöörikomennuskunnan piirustusarkisto.

Kungliga krigsarkivet, Tukholma: Sveaborg-kokoelma (aineisto oli käytössä digitoituna Museoviraston palvelimelta).

Museoviraston arkisto, Helsinki: Laulumaa V. & Lagerstedt, J. 2013. Helsinki, Suomenlinna – Suomenlinnan kaupunkiarkeologisen selvityksen päivitys.

Painetut lähteet

Suomenlinnan rakennusten historia 1997. *Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 17*. Helsinki: Suomenlinnan hoitokunta.

Digitaalikuvaluettelo

Valokuvat on talletettu WebMusketti-järjestelmään.

AKDG 4607	Aihe	Kuvaaja
1	Koekuoppa 1, koilliseen.	Petro Pesonen
2	Koekuopan 1 profiili, koilliseen.	Petro Pesonen
3	Koekuopan 1 sijainti, etelään.	Petro Pesonen
4	Koekuoppa 2, itään.	Petro Pesonen
5	Koekuopan 2 sijainti, koilliseen.	Petro Pesonen
6	Koekuopan 3 profiili, pohjoiseen.	Petro Pesonen
7	Koekuopan 3 sijainti, koilliseen.	Petro Pesonen
8	Koekuopan 5 profiili, kaakkoon.	Petro Pesonen
9	Koekuoppa 5, pohjan laakakivi/kallio ja profiili, kaakkoon.	Petro Pesonen
10	Koekuopan 5 sijainti sotamuseon edustalla, kaakkoon.	Petro Pesonen
11	Koekuoppa 7, kaakkoon.	Petro Pesonen
12	Koekuopasta 7 löytynyt rautaesine.	Petro Pesonen
13	Koekuopan 7 sijainti, etelään.	Petro Pesonen
14	Koekuopan 6 profiili, koilliseen.	Petro Pesonen
15	Koekuopan 6 sijainti, pohjoiseen.	Petro Pesonen
16	Koekuoppaa 13 puhdistetaan Piperin puistossa, pohjoiseen.	Petro Pesonen
17	Koekuoppa 13, lounaaseen.	Petro Pesonen
18	Koekuoppa 12, lounaaseen.	Petro Pesonen
19	Koekuopan 12 profiili, lounaaseen.	Petro Pesonen
20	Koekuopan 11 sijainti, Johanna Seppä puhdistaa koekuoppaa dokumentoitavaksi, itään.	Petro Pesonen
21	Koekuoppa 11, kaakkoon.	Petro Pesonen
22	Koekuopan 11 profiili, kaakkoon.	Petro Pesonen
23	Koekuopan 9-10 pohjataso, pohjoiseen.	Petro Pesonen
24	Koekuopan 9-10 pohjataso, länteen.	Petro Pesonen
25	Koekuopan 9-10 profiili, pohjoiseen.	Petro Pesonen
26	Koekuopan 9-10 sijainti, luoteeseen.	Petro Pesonen
27	Koekuopan 14 profiili, lounaaseen.	Petro Pesonen
28	Koekuoppa 14, lounaaseen.	Petro Pesonen
29	Koekuoppien 14-15 sijainti, jälkimmäistä kaivetaan juuri, kaakkoon.	Petro Pesonen
30	Koekuoppa 15, tiili n. 50 cm syvällä, koilliseen.	Petro Pesonen
31	Koekuopan 15 profiili, lounaaseen.	Petro Pesonen
32	Koekuoppa 8, luoteeseen.	Petro Pesonen
33	Koekuopan 8 profiili, pohjoiseen.	Petro Pesonen

34	Koekuopan 8 sijainti, luoteeseen.	Petro Pesonen
35	Koekuoppa 17, lounaaseen.	Petro Pesonen
36	Koekuopan 17 sijainti, pohjoiseen.	Petro Pesonen
37	Koekuopan 4 sijainti, koilliseen.	Petro Pesonen
38	Koekuoppa 4, lounaaseen.	Petro Pesonen
39	Koekuopan 1 löytöjä: rautaesineitä, lasia, fajanssia ja liitupiipun varren katkelmia.	Petro Pesonen
40	Koekuopan 3 löytöjä: rautaesineitä, vihreäksi lasitettua punasavikeramiikkaa, luuta, fajanssia ja lasia.	Petro Pesonen
41	Koekuopasta 6 löytynyt rautapiikki.	Petro Pesonen
42	Koekuoppien 9-10 löytöjä: luuta, rautaesine, kupari-/pronssitankoa ja liitupiipun varren katkelma.	Petro Pesonen
43	Koekuopan 11 löytöjä: rautaesine, luuta ja lasia.	Petro Pesonen
44	Koekuopan 12 löytöjä: rautaesine ja fajanssia.	Petro Pesonen
45	Koekuopan 14 löytöjä: rautaesine ja luuta.	Petro Pesonen
46	Koekuopan 15 löytöjä: lasipullon suuosa ja seltteripullon pala.	Petro Pesonen
47	Koekuopasta 11 löytynyt luoti.	Petro Pesonen